

Bozsik Péter

Kubanap

(trinidad, 02. 09., kedd)

kiderül, rossz döntés volt az utcára nyíló szoba. hajnalok hajnalán csörömpölnek, zúgnak, zörögnek, csattognak, fújtatnak, füstölnek a ráccsal és spalettával fölszerelt ajtónyi ablakunk előtt. én ébren alszom, zavar minden zaj. milát nem ingerli semmi. ha lőnék szét a várost, akkor sem ébrednék föl. a kubaiak korán kelnek és korán fekszenek. nem mediterrán népek. a nappal és az éj aránya nagyjából fele-fele.

még az este letettem egy megbontott, 35%-os mangólevet az ágy mellé. reggelre általam ismeretlen, nagyon apró vöröshangyák lepték el, tömegével. gondolkodtam, mit csináljak a lével. a fürdőszobába mentem, reggel hét lehetett, kubai idő szerint. kiöntöttem egy pohárral, és próbáltam kihalászni azokat az alig félmilliméternyi nagyságú rovarokat, majd eszembe jutott anyám mondása. ha muslinca ment a borába, mérgesen ránézett, és így szólt: húzd össze a lábad!, és megitta. visszamentem a szobába, megkerestem a rumot, föltöltöttem a poharat, mutatóujjammal összekevertem, és egyhajtókára (húzóra) ledöntöttem. kimentem a konyhán keresztül az udvarra, gyújtót elfelejtettem magammal vinni, ezért egy kizárólag kubaiaknak fönntartott hodályban vásárolt fosforossal gyújtottam rá, ami nem változott több mint fél évszázada. *ha valaki kubai gyufával akar rágyújtani, visszazuhan a múlt századba. gyufájuk kezdetleges, múzeumi tűzszeres szám. majdnem olyan erővel kell a doboz oldalához odadörzsölni, mintha kovát csíholna az ember, s még így is jó, ha ötödik-hatodik dörzsölésre lángot fog. ajánlatos azonban jó messzire tartani, mert robbanásszerűen gyullad meg, mint valami kisdéd petárda* – írja kubai naplójában csoóri sándor, 1963-ban. nekem körülbelül tíz százból sikerült meggyújtanom az utcán vásárolt, hamis cohibát, miközben a lepattanó szikrák a tenyerembe égtek. szitkozódás után, immár nagy füstfelhőket eregetve, azon tűnődtem, milyen kuba. mint egy hangyaboly. jönnek, mennek, ácsorognak, stoppolnak, adnak-vesznek, bámészkodnak, alaposan megfigyelnek, eladnak, szállítanak, vidáman fecserésznek, megszólítanak, kérnek, ajánlanak, ajánlkoznak, zenélnek, mindenféle masinával zajonganak, részegen elfeküdve alszanak a járdán, szóval olyanok, mint mi. és mégis: számomra ismeretlen feromonokat bocsájtanak ki. igen, a szagok. a füst és a különféle égéstermékek, a benzin, a szója-, repce vagy ki tudja, milyen étolaj, az erjedő szemét, az óceán, és a mindenhol főtörő buja növényzet és annak bomlásszága. hát ezt szokni kell. nekem étvágytalanságot okozott, fogytam vagy négy kilót. ha nincs pina colada, elfogyok, mint a gyertyaszál. a pina coladában nem lehetett csalódnia. sem reggel, sem nappal, sem este. reggeli, ebéd, vacsora. volt néhány ilyen napunk. kuba petőfijével, José Martíval szólva: az

emberek olyanok, mint a csillagok; néhányan létrehozzák saját fényüket, míg mások visszatükrözik azt a ragyogást, amit kapnak. de donde eres tu?

visszamentem a szobába, hogy megkeressem a noteszomat. ahova tettem, pontosabban tenni véltem, ott nem találtam. némi mágikus ráolvasás után, ami ebben az esetben sziszegős káromkodássorozatot jelentett a nagytalpú szűz máriától az aprószentekig, némi utalással az isten némi életére. ám hatásos, meglett a notesz. mila rám szól, pista tata! mit csörtögsz már annyit? (érdekes, hogy matatásomra majdnem mindig fölébred, a szirénavigyogásra sose.) álkérdése „enyhe” utalás apámra. én neveztem el csörtögő pistának. amikor otthon vagyunk, csantavéren, a konyhában alszunk. és apám reggel rendszerint bejön teát főzni. annyira, de annyira próbál csöndben tenni-venni, hogy általában lever valamit, túltölti a pálinkás poharat, belebotlik a székbe vagy a fás ládába, erőteljesebben csukja be a konyhaszekrény ajtaját, egyszóval mindig nagyobb zajt csap, mint ahogyan szeretné, ilyenkor sziszegve szentségel, és erre a hangzavarra mi általában fölébredünk. ilyenkor vagy fölkelek, megiszom apámmal egy pálinkát, és ezáltal társasági alvóvá teszem milát (ez a jobbik verzió), vagy morogva a másik oldalamra fordulok (ez a rosszabbik). nagyjából így írható körül a csörtögés.

keverek magamnak még egy mangóleves koktélt, újra az udvarra ballagok. mellettem rozsdás vizeshordók, néhány bicikli, némi építési törmelék és „valamire még jó lesz” csövek. amúgy minden jó, kubakék ég, lágy, trópusi szellő. megírom a napi penzumot. kézzel. csak tudjam majd elolvasni! a konyhában beszédbe elegyedek a néger alkalmazottal. a beszédbe elegyedés költői túlzás. testbeszéddel kommunikálunk. mutatja, épp levest főz. pár darab csirkecomb, malanga (mint egy göcsörtösebb zeller, csak sötétebb színű), calabaza (kubai tökféle), boniato' (édesburgonya), főzőbanán és retek az alapanyag. ja, és spagettiszerű tészta. nézem a sárgásbarnás lobogó keveréket, és étvágyam, ha volt egyáltalán, elmúlik azonnal. mutatja, miközben körkörösén hasát simogatja, hogy milyen finom és kiadós. bárgyún mosolygok. régi, kissé fellengzős mondásomat, miszerint két konyha létezik a világon: a francia (mediterrán) és az összes többi, újra igaznak gondolom.

magához tér mila. egy-két koktél elfogyasztása, ami egyben a reggelink is, és néhány cigaretta elszívása után kiadjuk a jelszót: tengerre magyar!

találunk (hogy ne mondjam: kapunk) egy irgalmatlan rozsdás járművet, két cuccal olcsóbb, mint a többi, és azzal vánszorgunk le a partra. a járgány csattog, zörög, hörög, köhög, krakog, akár a fuldokló dohányos reggeli rémálmában. egy mocsárvilágon gurulunk keresztül, mindenféle ismeretlen madarakat látunk. a mangrofefák törzséről itt-ott lehámlott a kéreg, és látni lehetett azok tiszta húsát. szép. az óceán, akár a képeslapokon, tiszta hawaii. kétszer megmártózom, a víz hűs és hullámszerűen. akkor még nem tudom, hogy ennél nagyobb hullámokban is fogok fürödni. később körbesétáljuk a strandot, amikor a hotelok közelébe érünk, hogy megnézzük, hátha találunk valami éttermet, de elzavar minket az egyenruhás portás. gyanúsán szabad hátizsákosoknak tilos az ott lakók békéjét háborgatni. követünk egy halászó, vízbe bukó madarat, előttünk keselyű lakmározik fölismerhetetlen tetemből. sehol nem látunk egy vitorlást, egy csónakot, egy hajót még a távolban sem. tilos a hajókázás, nehogy a kétszáz kilométernyire fekvő floridába, az „amerikai álomba” szökjenek a csencseléstől, nyomortól, nélkülözéstől megcsömörlött kubaiak. olykor ellopnak egy-egy kiszuperált hajót vagy csónakot, és azzal próbálják meg átszelni a tengert. vagy eszkábálnak maguknak valamilyen úszó alkalmatosságot. tutajt, akármilyen lélekvesztőt.

megannyi jelenet hevert egymás hegyén-hátán a fejemben. az egyik legmegindítóbb, amit a hatóságok megint csak elhallgattak, a március 13. nevű vontatóhajó elsüllyedése volt az óceánon. a

fedélzeten hetven-egynéhány fő utazott, akik közül negyvenvalahány odaveszett; azt mondják, hogy huszonhárom vagy tizenkét gyermek is életét vesztette – a pontos számot nem lehet tudni, mert csak tizenkét gyermek holtteste került elő. vízágyúk sugarai alatt süllyedt el a hajó; meglehetősen régi is volt már, és siralmas állapota miatt megvonták tőle a hajózási engedélyt. a családok kétségbeesésükben lopták el, így akartak az egyesült államokba szökni. hetekkel később a városi közlekedés csónakjait, amelyek havannát a falvakkal, *reglával és casablancával* kötik össze, hasonló okokból rabolták el: hogy elmeneküljenek a szocialista pokolból. egyeseknek sikerült, másokat elkaptak. az összecsapás során egy rendőrt találat ért és meghalt. nem lehet tudni, ki tehet a halálesetről: hogy valóban a lázadók voltak-e, mint ahogy a hivatalos verzió állítja, vagy maga a rendőrség gyilkolta meg, hogy hőst kreáljanak maguknak. (zoé valdés nyomán) bemegyünk a parti, fiatal erdőbe, rám tör a hasmenés, váratlanul, akár a villámcsapás. alig tudok az ösvényről a bokrok közé futni. akár egy gejzír, úgy ürülök. a széntablettákat, persze, a szállásunkon hagytuk. hitvány világutazó vagyok, cefetül érzékeny a gyomrom. a fenekem meg összevissza marják mindenféle rovarok. mondom milának, menjünk vissza a partra, ússzunk egyet, hátha a sós víz segít a csípéseken, ne vakarjam sebesre a seggem. újabb, rövid úszkálás, csípéseimre valóban gyógyír a karib-tenger. egy bodegából pina coladát hozatunk. mire megisszuk, látjuk, alkonyodik. szedelődzködnek össze az emberek, minden bezár. gyorsan úszom még egyet a kubai naplementében, fogunk egy taxit (bérautót, ahogy egyik barátom mondja, és itt pontosabb is a kifejezés), visszazötyögünk a városba. megnézzük a vasútállomást, hogy tudjuk, hol van, ne kelljen holnap reggel kóvályogva, félkómában keresgélni. egy hajdani rabszolgatelepre fogunk kirándulni, mila nézte ki az útikönyvből. gondoltuk, megvesszük előre a jegyet, hátha. de nem lehet, csak indulás előtt. mila éhes, én elteltem a pina coladaktól, ám nem akar egyedül enni. a szállásunkon pánikéhség tör rá, összetört, morzsás kekszet rágszál kétségbeesetten. ezt nem értem. ha van mit és hol és miből, miért nem eszik az, aki éhes. mire való ez a fölösleges áldozathozatal? ah, nők. *milyen hazug minden férfi, ki a nőt érteni véli.* kis rum mangólével, alvás, holnap korán kelünk, kilenckor indul a vonat.